

wego problemu polityki światowej i wyodrębnia w nim dwa przeciwstawne sobie obozy. Analizując przesłanki konfliktu, autor rozbudowuje koncepcje niemieckiej polityki obronnej opartej na strategii zastraszenia i przez zastraszenie mającej zapobiec każdej wojnie. Oprócz silnego uzbrojenia w broń konwencjonalną jednym z nieodzownych warunków zachodniego systemu obronnego może być tylko wyposażenie NATO w taktyczną broń atomową, która będzie stanowiła zapórę gwarantującą bezpieczeństwo. Zdaniem autora, przeciwnik musi wierzyć, że państwa NATO w odpowiednim momencie i z całą stanowczością tą broń użyją i tylko przez utrzymanie go w takim przekonaniu będzie można wygrać pokój. Z tych też względów autor przestrzega przed zbyt otwartym, publicznym ogłaszaniem planów NATO, które z uwagi na pewne niejasności, mogłyby wzbudzić bezpodstawne przekonanie, że związani z NATO wahają się przed użyciem broni atomowej i spowodować podjęcie przez przeciwnika agresji, bez liczenia się z grożącym mu ryzykiem. W konkluzji autor wywodzi, że domaganie się uzbrojenia NATO w taktyczną broń atomową nie ma nic wspólnego z narzucaniem użycia tej broni. Celem tego żądania jest tylko odstraszenie przeciwnika, przed ewentualną agresją.

HEINRICH VON BRENTANO: Die Bonner Erklärung vom 18. Juli 1961. „Europa Archiv” nr 17/1961, s. 463—466.

Artykuł traktuje o znaczeniu oświadczenia bońskiego, podjętego na konferencji sześciu szefów rządu 18 VII 1961 r. w Bonn. Oświadczenie to jest wyrazem dążenia do jedności europejskiej przez zorganizowanie współpracy politycznej, skierowanie apelu do wszystkich państw o przystąpienie do wspólnoty europejskiej oraz wyłonienie komisji, która by opracowała projekt zmierzający do zjednoczenia narodu niemieckiego. Rozważania autora nad oświadczeniem bońskim, w którym dopatruje się on szczególnego znaczenia skupiają się nad: a) znaczeniem historycznym, b) szukaniem nowych form współpracy politycznej, c) opracowaniem statutu europejskiego, d) rozszerzeniem wspólnoty europejskiej „wolnych narodów”, e) światowo-politycznym aspektem oświadczenia. Autor nawiązując do 11-letniego doświadczenia NRF na odcinku politycznym oraz osiągniętych rezultatów w porozumieniach rzymskich, ugruntowaniu „Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali” i innych, widzi realne możliwości współpracy politycznej między państwami, która doprowadzi do zjednoczenia państw europejskich oraz połączenia we wspólnocie bloku atlantyckiego.

Zestawili: J. K., Z. K., A. L.

CZECHOSŁOWACJA PO ROKU 1918

ALENA HAJKOVA: Boj KSC proti prijeti zakona na ochranu republiky v roce 1923. „Československy časopis historicky”, Praga R. 9, 1961, nr 3, s. 325—345.

W artykule autorka wychodzi poza temat zakresłony tytułem i daje obraz stosunków społecznych i rozgrywek międzypartyjnych w okresie pierwszych lat istnienia republiki przedmonachijskiej. Główną tezę pracy można streścić w zdaniu, iż początkowe zamiary burżuazji zmierzające do likwidacji Komunistycznej Partii Czechosłowacji okazały się niewykonalne, gdyż

partia miała olbrzymie poparcie społeczeństwa. Z drugiej strony walka o odrzucenie wrogiej proletariatu czechosłowackiemu ustawy o ochronie republiki skonsolidowała jeszcze bardziej szeregi partii przysparzając jej wielu nowych sympatyków.

JURAJ KRAMER: Slovenské autonómistické hnutie v rokoch 1918—1920. „Československy časopis historicky”, Praga, R. 9, 1961, nr 3, s. 346—373.

Autor poddaje krytyce tezy tradycyjnej historiografii przypisującej Andrzejowi Hlince i księdzu Jehliczce de-

cydującą rolę w rozbudzeniu dążeń autonomicznych w dużej części narodu słowackiego żyjącego w ramach burżuazyjnej republiki czechosłowackiej. Stosując przy analizie tego zagadnienia zasady metodologii marksistowskiej, autor przyznaje pewną rolę tym jednostkom, ale zasadniczych przyczyn szuka w strukturze społeczno-ekonomicznej Słowacji, różnej od struktury ziem czeskich.

H. GORDON SKILLING: *Revolution and continuity in Czechoslovakia 1945—1946*. „Journal of Central European Affairs”, Vol. XX, January 1961, nr 4, s. 357—377.

Na tle burzliwych wydarzeń w Czechosłowacji w l. 1945—1946 autor przedstawia dwie koncepcje budowania nowej państwowości: burżuazyjną koncepcję ograniczonej demokracji na wzór demokracji zachodnich Edwarda Benesa oraz rewolucję narodowodemokratyczną realizowaną przez Klementa Gottwalda i skupionych wokół niego elementów postępowych. W rozważaniach dużo miejsca poświęca autor Programowi Koszyckiemu oraz kwestii słowackiej, gdyż tutaj różnice poglądów zarysowały się od początku bardzo wyraźnie.

Materiał, na którym opiera się autor przedstawiający tło wydarzeń jest bogaty, a gdy chodzi o zarysowanie teoretyczne obu koncepcji opiera się — zresztą słusznie — na wypowiedziach obu polityków.

HEINRICH BODENSIECK: *Das Dritte Reich und die Lage der Juden in der Tschecho-Slowakei nach München*. „Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte”, Stuttgart, R. 9, 1961, H. 3, s. 249—261.

W republice przedmonachijskiej nie było problemu antysemityzmu, co zapisać należy zarówno na dobro ówczesnej demokracji, jak i społeczeństwa czechosłowackiego. Problem ten zaistniał po Monachium, czemu autor poświęca swój interesujący szkic oparty na bogatym materiale, m. in. także statystycznym. Wynika z niego, że na terytorium republiki pozostało około 250 tys. Żydów. Rząd praski początkowo pozostawał obojętny na dyrektywy hitlerowców w tej dziedzinie, ale z czasem stanowisko to uległo zmianie i zaczęto prześladować Żydów na równi z komunistami. Ludacy słowaccy wypełniali jednak skwapliwiej polecenia Hitlera, będąc partią o przewadze elementów faszystowskich.

Artykuł jest ciekawy ze względu na podjęcie nie opracowanego dotąd zagadnienia oraz ze względu na wyczerpujące przedstawienie tła wydarzeń.

ADOLF TOSCH: *Schulreform in der Tschechoslowakei*. „Osteuropa” R. XI, Stuttgart 1961, nr 7—8, s.550—556.

Nową ustawę o szkolnictwie uchwaloną w ČSR w dniu 15 XII 1960 i wprowadzaną w życie w roku szkolnym 1960/61, przedstawia autor na tle porównawczym z poprzednimi ustawami z lat 1948 i 1953. Zajmuje się analizą sytuacji wewnętrznej Czechosłowacji, rozwojem sił wytwórczych, wzrostem świadomości ideologicznej społeczeństwa i omawia poszczególne paragrafy ustawy oraz ich interpretację, czerpiąc do tego materiał z obszernego zestawu artykułów prasowych.

Zestawił: J. Kz.